

KÖRFEZ SERMAYESİNİN POLİTİK GÜCÜ
Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar Örneği

Abdüsamet Pulat

iktisat yayınları

İktisat Yayınları – 110
İslam Ülkeleri Ekonomisi – 5

Abdüssamet Pulat
*Körfez Sermayesinin Politik Gücü:
Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar Örneği*

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Temizcan
Baş Editör: Necmettin Kızılkaya
Dizi Editörü: Erhan Akkaş
Yayıma Hazırlayan: Elif Yavuz

Tasarım: Seyfullah Bayram

Baskı: Kitapyurdu Doğrudan Dağıtım
Yenibosna Merkez mah. Cemal Ulusoy cad. No: 43
Bahçelievler/İstanbul
kdd.kitapyurdu.com (Sertifika no: 40675)

1. Baskı: İstanbul, Aralık 2023
ISBN: 978-625-8157-16-1

İletişim

Sultantepe mah., Cumhuriyet cad., No: 39/1, 34674 Üsküdar/İstanbul
iktisatyayinlari.com
editör@iktisatyayinlari.com
Sertifika no: S3575

© *İktisat Yayınları*, 2023

Bütün yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

İktisat Yayınları Nokta Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

**KÖRFEZ SERMAYESİNİN
POLİTİK GÜCÜ**
**Suudi Arabistan, Birleşik Arap
Emirlikleri ve Katar Örneği**

Abdüsamet Pulat

iktisat
yayınları

İslam Ülkeleri Ekonomi Dizisi Hakkında

Dünya ekonomisindeki gelişmelere paralel olarak İslam ülkelerinin ekonomik ve mali yapılarındaki değişimlerin incelenmesi bu ülkelerin kalkınması açısından oldukça önemlidir. Özellikle bu ülkelerin politik ekonomi arka planının tartışılması ve sonrasında dünya ekonomisindeki yerlerinin belirlenmesi bu ülkelere bir gelecek projeksiyonu çizmede yardımcı olacaktır. Buradan yola çıkarak, bu dizinin amacı, İslam ülkelerinin ve Müslüman toplumların ekonomi, politik ekonomi, kalkınma, eğitim, finans, bankacılık, yatırım, ticari ilişkiler ve yönetim gibi konularını teorik ve ampirik olarak incelemektir. Bu tür çalışmaları içermesiyle birlikte tek bir ülkenin incelenmesinin yanında bölgesel ve ülke karşılaştırmalarını içeren telif, çeviri ve derleme eserler bu dizinin kapsamı içerisine girmektedir.

Abdüssamet Pulat

2010 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü'nden mezun oldu. 2011 yılında Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü'nde yüksek lisans eğitimine başlayan Pulat, 2014 yılı başında Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Merkezi bünyesinde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladı. Kasım 2014'te "Türkiye-İran Enerji İlişkileri" başlıklı tezle yüksek lisans eğitimini tamamladıktan sonra 2015 yılı başında Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü'nde doktora kabul edildi. Eylül 2022'de "Sermaye Birikiminin Ulusal Güç Unsuru Olarak Politik Etkinliği: Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar Örneği" başlıklı tezini savunan Abdüssamet Pulat, bilim doktoru unvanı aldı. Ortadoğu Enstitüsü bünyesinde Türk Dış Politikasının Ekonomi Politikası, Ortadoğu Ekonomi Politikası ve Ortadoğu Siyaseti üzerine çalışmaları devam eden Pulat'ın çeşitli dergilerde makaleleri ve kitap bölümleri bulunmaktadır.

Kısaltmalar

AB	: Avrupa Birliđi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADIA	: Abu Dhabi Investment Authority
ADFD	: Abu Dhabi Fund for Development
ARAMCO	: Arabian-American Oil Company
ASEAN	: Association of Southeast Asian Nations
BAE	: Birleşik Arap Emirlikleri
BP	: British Petroleum
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
DAC	: Development Assistant Committee
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
DYY	: Doğrudan Yabancı Yatırımlar
GATT	: General Agreement on Tariffs and Trade
İİT	: İslam İşbirliği Teşkilatı
İKO	: İslam Konferans Örgütü
KİK	: Körfez İşbirliği Konseyi
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
QIA	: Qatar Investment Authority
SAMA	: Saudi Arabia Monetary Authority
PIF	: Public Investment Authority
MBS	: Muhammed bin Selman
MBZ	: Muhammed bin Zayed
IMF	: International Monetary Fund
JASTA	: Justice Against Sponsors of Terrorism Act

İçindekiler

Önsöz	ix
Giriş	1
1. Suudi Arabistan'ın Yatırım ve Yardımlarının Politik Etkinliği	11
2. Birleşik Arap Emirlikleri'nin Yatırım ve Yardımları	73
3. Katar'ın Yatırım ve Yardımlarının Politik Etkinliği	131
Sonuç	187
Kaynakça	195
Dizin	239

Önsöz

Bu kitap son yıllarda bölgesel ve uluslararası çapta adlarından sıkça bahsettiren Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Katar'ın sermaye gücünün politik karşılığını konu edinmektedir. Zengin hidrokarbon kaynaklarına sahip olan bu üç körfez ülkesi, uzun yıllardır petrol ve doğalgaz fiyatlarıyla bağlantılı olarak dış ticaret fazlası vererek yüksek miktarda sermaye fazlası elde etmiştir. Her üç ülke de elde ettikleri bu sermayenin bir kısmını imalat açısından zayıf oldukları için ithalata harcarken bir kısmını ise alt yapı harcamaları için kullandı. İlk yıllardan itibaren bu sermayenin büyük bir kısmı ise gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere yapılan yatırımlara ve bazı ülkelere yönelik maddi yardımlara ayrıldı.

Ekonomisi, stratejik konumu ve zengin petrol rezervleri ile bölgenin önemli güçlerinden biri olan Suudi Arabistan, 1973 Petrol Krizi'nin ardından kavuştuğu sermaye gücünün önemli bir kısmını ABD başta olmak üzere Batılı ülkelerin piyasalarında dolaylı yatırımlarla değerlendirirken kurduğu vakıflar aracılığıyla birçok ülkeye yardımlar yaptı. Son yıllarda farklı alanlarda ülkesini geliştirerek dikkat çeken BAE de Suudi Arabistan kadar olmasa da 1970'li yıllardan itibaren Batılı ülkelerde yatırımlar yaparken özellikle 2000'li yıllarda artan gelirleri ile çok daha agresif bir yatırım ve yardım politikası izlemeye başladı. Bu iki ülkeden farklı

olarak zenginliğini petrole değil 2000’li yıllara doğru üretime başladığı doğalgaza borçlu olan Katar ise son yirmi yılda kavuştuğu bu sermaye gücünü Avrupa ülkeleri ve bazı bölge ülkelerine yatırımlarıyla dış yardımlar yapmayı da ihmal etmedi.

2010 yılı sonunda tüm bölgeyi etkileyen Arap ayaklanmalarının başladığı bölgesel güç mücadelesi söz konusu üç ülkenin de hem bölgesel hem de uluslararası çapta artan nüfuzunu net bir şekilde ortaya koydu. 2000’li yıllarda Irak ve Mısır’ın ulusal güç açısından düşmesi nedeniyle yükselen Suudi Arabistan’ın yanı sıra kısıtlı bir nüfusa ve ekonomiye sahip olan BAE ve Katar da bu dönemde ön plana çıkan aktörler oldu. Suriye, Mısır, Tunus, Yemen ve Libya gibi birçok mücadele alanında birlikte ya da karşı karşıya olan bu üç ülkenin etkinliğinde sahip oldukları sermaye gücünün payı ise yeterince araştırılmadı. Bu kitap bu üç ülkenin artan nüfuzunda başta Batılı ülkeler olmak üzere yaptıkları yatırımların ve yüksek miktardaki parasal yardımların etkili olup olmadığı sorusuna cevap aramaktadır.

Kitabın ele aldığı üç ülkenin uluslararası ve bölgesel siyaset açısından öneminin anlaşılmasının yanı sıra sermaye gücünün politik alana etkisini araştırması ve özellikle Türkiye’nin de etkilendiği Arap ayaklanmaları sonrasında bölge siyasetini anlama noktasında faydalı olacağına inanmaktayım. Bu vesile ile Sakarya Üniversite bünyesinde 2014 yılında bir araştırma merkezi olarak kurulan ve sonrasında enstitüye dönüşen ORMER’de hazırladığım bu değerli çalışmaya katkı sunan değerli çalışma arkadaşlarıma ve dostlarıma teşekkür ederim. Bu kitabın araştırma sorusunun ortaya çıkmasında ve bir akademik ürün olarak doğmasında büyük bir katkısı olan saygıdeğer hocam Sayın Kemal İnat’a ise bu katkılarından dolayı minnetimi ifade etmek istiyorum. Hocalarım ve arkadaşlarımla yanı sıra bu çalışmanın hazırlanması sırasında yaptığı fedakârlıklarla bana her daim destek olan eşim Sümeyye ve oğlum Ahmed Akif’e de ayrıca teşekkür ederim.